

Модул 2008: Свърхзадлъжнялост и финансово изключване

Регламент 215/2007 на Комисията представя списъка на целевите второстепенни променливи, свързани с свърхзадлъжняемостта и финансовото изключване на домакинствата. Изследването с този допълнителен модул е проведено през 2008 година в 27те страни членки на ЕС както и в Исландия, Норвегия и Швейцария.

Настоящият документ представя основните дефиниции и променливи на Модул 2008.

Основните характеристики на Модул 2008 са следните:

- **Единици на наблюдение:** Единица на наблюдение е домакинството. Когато става въпрос за финансови услуги, под домакинство се има предвид всеки член на домакинството.
- **Начин на събиране на данните:** Начинът за събиране на данните е чрез персонално интервю с респондента на домакинството.
- **Период на наблюдение:** Променливите се отнасят до четири типа референтни периода: 1) последните 12 месеца (*Просрочени задължения*); 2) следващите 12 месеца (*Бъдещи очаквания*); 3) последните три месеца (*Неизчистено салдо по кредитни карти от банка или търговска верига (магазин)*); и 4) настояще (*Всички останали променливи*).
- **Определения:**
  - **Банкова сметка**
    - **Текуща (разплащателна) банкова сметка:** депозитна сметка, която предлага лесно всекидневно управление на парите, като например различни гъвкави начини за плащане, с цел да позволи на клиентите да разполагат с парите си по лесен и удобен за тях начин. Спестовната сметка не е вид текуща (разплащателна) сметка.
    - **Банкова сметка овърдрафт** – в момента домакинството поддържа отрицателно салдо по една от неговите банкови сметки поради финансови затруднения. Върху дължимата сума се начислява лихва. Не е задължително банковата сметка да е текуща (разплащателна).
  - **Кредитни карти от банка или търговска верига (магазин)**
    - *“Кредитните карти”* предлагат специфично кредитно улеснение: на хората се отпуска сума пари, която е дължима между времето на закупуване на стоката/е и времето на пълното изплащане на дължимата сума. Начислява се лихва на всяко салдо, което не е изчистено в края на месеца.
    - *“Кредитна карта от търговска верига (магазин)”* – кредитна карта, издадена от определена компания/ търговска верига (магазин), която може да бъде използвана за плащане само в тази компания/ търговска верига (магазин).

- **“Неизчислено салдо”** – домакинството не е изплатило напълно, в края на месеца, сумата похарчена или дължима по кредитни карти от банка или търговска верига (магазин) поне за последните три месеца поради финансови затруднения.
  - **Източник на кредит или заем:** Кредитите и заемите включват всички всички търговски кредити или заеми с планирани и редовни погасителни вноски с изключение на ипотечни кредити за закупуване на основно жилище. Овърдрафт услуги, както и кредитни карти от банка или търговска верига (магазин), чиито погасителни вноски не са планирани, не се включват. Взиманото на заем от приятели и роднини (неформален кредит) също не се включва.
  - **Просрочени задължения:** дължими суми (за сметки, наем/ ипотека и др.), които не са изплатени навреме през последните 12 месеца поради финансови затруднения.
  - **Намаление (спад) в доходите:** под *доход* се има предвид общ брутен доход на домакинството.
  - **Финансово изключване**
    - **Причини, поради които домакинството няма текуща (разплащателна) сметка, а има нужда от такава:** причините са покрити от променливите М111-М114. Тези въпроси не се задават на домакинствата, които притежават текуща (разплащателна) сметка, както и на тези, които смятат, че нямат нужда от такава.
    - **Причини, поради които домакинството няма потребителски кредит, а има нужда от такъв:** причините са покрити от М122-М125. *“Потребителски кредит”* включва овърдрафт услуги, кредитни карти от банка или търговска верига (магазин), заеми и кредити за покупки, но не и взимане на заем от приятели и роднини. Тези въпроси не се задават на домакинства, които имат потребителски кредит, както и на тези, които нямат нужда от такъв. Въпросите, обаче, се задават на домакинства, които са взимали заеми само от приятели и роднини.
- **Целеви променливи:** Модул 2008 съдържа 33 променливи, които се събират на ниво домакинство. Тези променливи са следните:
  - **Банкови сметки и овърдрафт**
    - **М1010: Домакинството има текуща (разплащателна) банкова сметка** – виж “Определения” за пояснение на понятието *“текуща (разплащателна) сметка”*.
    - **М1020: Домакинството е в овърдрафт по една от банковите си сметки** – виж “Определения” за пояснение на понятието *“банкова сметка овърдрафт”*.
    - **М1025: Оценка на небалансирания дял от общата сума в банковите сметки на домакинството, по категории** – възможните категории са четири: 1) по-малко от 10% от разполагаемия месечен доход на домакинството; 2) повече от 10% и по-малко от 33% от разполагаемия месечен доход на домакинството; 3) повече от 33% и по-малко от 100% от

разполагаемия месечен доход на домакинството; и 4) повече от 100% от располагаемия месечен доход на домакинството.

- **MI030:** Домакинството има кредитна/и карта/и от банка и/или от търговска верига (магазин) – виж “Определения” за пояснение на понятията “кредитна карта от банка“ и „кредитна карта от търговска верига (магазин)“.
- **MI040:** Домакинството има кредитна/и карта/и от банка и/или от търговска верига (магазин) с неизчистено салдо – виж “Определения” за пояснение на понятията “кредитна карта от банка“, „кредитна карта от търговска верига (магазин)“ и „неизчистено салдо“.
- **MI045:** Оценка на небалансирания дял от общата сума при последното месечно извлечение от кредитните карти от банка или търговска верига (магазин), по категории – виж MI025 за възможните категории.

○ **Източник на кредити и заеми**

- **MI050:** Домакинството има кредити или заеми (различни от ипотечен кредит за закупуване на основното жилище) - виж “Определения” за пояснение на понятието “източник на кредити и заеми”.
- **MI051:** Домакинството има ипотечен кредит за друго, освен за закупуване на основното жилище – ипотечен или подобен тип кредит за закупуване на жилище, което не е основното (вила, второ жилище и др.).
- **MI052:** Домакинството има вноски за закупуване (пр. лизинг, за кола, техническо оборудване) – Под вноски за закупуване се има предвид заеми за закупуване на специфично техническо оборудване (коли, мотори или друго оборудване).
- **MI053:** Домакинството има кредити/ заеми, свързани с жилището (инвентар, битова техника, ремонти) – Под кредити/ заеми, свързани с жилището (инвентар, битова техника, ремонти) се разбира кредити. Заеми за покриване на покупки на стоки от инвентарен тип (оборудване за жилището, украса), домакински уреди, малки ремонти (големите ремонти се включват в кредитите или заемите за основното или друго жилище).
- **MI054:** Домакинството има кредити/ заеми, за да плаща за почивки/отдых
- **MI055:** Домакинството има кредити/ заеми, за да плаща за обучението или грижите на децата
- **MI056:** Домакинството има кредити/ заеми, за да плаща за здравни проблеми
- **MI057:** Домакинството има кредити/ заеми за правене на инвестиция или започване на бизнес
- **MI058:** Домакинството има други парични заеми (Household has other cash loans (преобразуване на задължения, за покриване на овърдрафт, задължения по кредитни карти и други сметки, и др.) – Паричните заеми (преобразуване на задължения, за покриване на овърдрафт, задължения по кредитни карти и други сметки, и др.) са предназначени за покриване на заеми за ежедневно потребление или за изплащане на други задължения.

○ **Просрочени задължения**

- **MI060: Просрочени задължения по битови сметки, различни от тези за жилището** – виж „Определения“ за пояснение на понятието „*просрочени задължения*“. Битови сметки на домакинството, различни от тези за жилището, включват сметки, свързани с обучение, здраве и всички други сметки, които не се включват в битовите сметките за жилище (сметки за телефон, интернет връзка или телевизия).
- **MI065: Оценка на общата сума просрочени задължения по битови сметки, различни от тези за жилището, по категории** – виж MI025 за възможните категории.
- **MI075: Оценка на общата сума просрочени задължения по битови сметки/ погашения, по категории** – виж MI025 за възможните категории. Битови сметки/ погашения се отнасят за вноски по погасяване на наем или ипотечен кредит за основното жилище, както и за сметките за комунални услуги за основното жилище.
- **MI085: Оценка на общата сума просрочени задължения по погасяване на други заеми и кредити на домакинството, по категории** – виж MI025 за възможните категории. Погашения по други заеми и кредити са парични заеми (различни от тези за погасяване на ипотечен кредит за закупуване на основно жилище) или вноски за покупка и други подобни (пр. Каталози за поръчване по пощата и други). Минималната вноска за погасяване на задължения по кредитна карта от банка или търговска верига (магазин) също се включва.
- **Намаление (спад) в доходите**
  - **MI090: Голямо на намаление в доходите на домакинството през последните 12 месеца** – Доходът, който се има предвид е общия брутен доход на домакинството. Отговорът на този въпрос може да бъде базиран на **усещането** на респондента за намалението на доходите.
  - **MI095: Основна причина за намалението на доходите** – възможни са осем стойности на тази променлива: 1) загуба на работата/ съкращение; 2) работа на непълнен работен ден и/или намаляване на заплатата; 3) невъзможност за работа поради заболяване или инвалидност; 4) отпуск по майчинство/ бащинство, грижа да деца; 5) пенсиониране; 6) развод или раздяла с партньор; 7) други промени в състава на домакинството; и 8) друга причина.
- **Бъдещи очаквания**
  - **MI100: Предвиждане на финансовото състояние през следващите 12 месеца; какви са вашите очаквания за промени във финансовото положение на домакинството:** 1) ще се подобри; 2) ще остане същото; 3) ще се влоши; или 4) не мога да преценя. Отговорът на този въпрос е базиран на **(субективното)** мнение на респондента.
- **Финансово изключване – причини, поради които домакинството няма текуща (разплащателна) сметка**
  - **MI110: Домакинството няма нужда от банкова сметка и предпочита да се разплаща в брой**
  - **MI111: Комисионните са твърде високи**

- **М112:** Няма банков клон нито близо до дома на домакинството, нито близо до местоработата на членовете на домакинството
  - **М113:** Домакинството е кандидатствало за такава сметка, но му е била отказана
  - **М114:** Банките биха отказали издаването на такава сметка на домакинството
- **Финансово изключване – Причини, поради които домакинството няма потребителски кредит – виж „Определения“ за пояснение на понятието „потребителски кредит“.**
- **М120:** Домакинството няма нужда да взима заеми
  - **М121:** Домакинството може да вземе от приятели или роднини
  - **М122:** Домакинството няма да може да изплати дълга си
  - **М123:** Домакинството е кандидатствало за кредит, но му е бил отказан
  - **М124:** Домакинството е ползвало кредит, но услугата е била спряна
  - **М125:** Банките биха отказали даването на кредит на домакинството